

**UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE ARTĂ TEATRALĂ ȘI
CINEMATOGRAFICĂ „I.L.CARAGIALE” BUCUREȘTI**

REZUMAT
TEZĂ DE DOCTORAT

O călătorie în imaginarul androgin. Teatrul Magic al Existenței

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:
Prof.univ.dr. Cristian PEPINO

DOCTORAND:
Adriana BUTOI

2016

CUPRINS

ÎNCEPUT

Teatrul de Întâlnire

Argumentul interdisciplinarității

Teza lucrării (hypo-thesis pentru constructul discursiv)

PARTEA I

CONCEPTE METOLOGICE

Identitate. Actual și virtual

Asamblaj și Rizomă

Mașina Devenirii și filosofia. Concept. Subiect - Obiect.

Celălalt

Via negativa

Collage

Identitate - *Collage* cultural

Gest și *fantasmata*

A nu gândi idei, a gândi existența (Cuvântul lui Freire)

Artă. Lume. Timp. Realitate. Present. Devenire

Scriitura

Înspre un TEATRU MAGIC AL EXISTENȚEI

O istorie a Coincidentia Oppositorum

Le Poète Saltateur. Actorul Total

Mit. Ritual. Sacrificiu. Creație. Artă

Doctrina Contrariilor. Dualism. Idee. Spațiu. Univers.

Început – Sfârșit. Identical Absolut. Universal –

Particular. Imaginar – Real

Conceptul totalității. Arhetipurile și inconștientul

colectiv. Alteritate

Arhetip. Mit. Lumea ca „magnus homo”

Anima

Oglinda și Umbra

Infans

Hermaphroditus. 2 în 1. Totalitatea inconștientă.

Arhetipul ca mediator

Tiresias

Hermafroditul ideatic. De la „perfecțiune” la
„monstruoșitate”

Mysterium Coniunctionis. *Solve et coagula*. Omul –

Anima mundi – Deus Terrenus. Totalitatea umană

Mercur, între *Sol* și *Luna*

Ireal și trans-istoric la Eliade

Mituri, legende, basme, credințe religioase despre Geneză

Mituri despre realitatea ultimă. Unitatea primordială.

Androginul. Credințe religioase

Mică incursiune în antropologie

Antropologie socială. Antropologie culturală

Antropologia teatrală

Ficțiunea dualității pentru Actorul/ Dansator în
viziunea lui Eugenio Barba

Codificare: tehnica inculturației și tehnica aculturației

Teatrul între ritual și avangardă

Imaginar. Creație. Teatru. Actor. Spectator

Concepte de androginitate în artele expresive. Cercetare antropologică performativă

Înspre o Trans-teatralitate

Androginul – figură destabilizatoare - filosofie și dialectică

Blake și Swedenborg. Căsătoria Cerului cu Iadul

Androginitate și poeme vizuale

„Andrógino. joc de 2 en 1”

„ROGVAIVideo”

„Ab_cd_clio”

„SER”

Formulări literar-filosofice romantice ale Omului Total

Androginul angelic

Androginul decadent în oglinda lui „Eu”

Androginul monden și Arta pentru Artă

Androginul „feminist”, o altfel de biografie
Androginul science fiction în „Mâna Stângă a întinericului”
Manifest pentru Cyborg. Cyborg-ul ca model teoretic pentru
o umanitate ideală

Estetică și putere
Corpul Academic „Studiul Practicilor și Reprezentărilor
Culturale”

Androginul ca model dramatic pentru Actor, Mim, Dansator,
Performer în cercetare de teren

PARTEA a II-a

Teatrul Magic al Existenței și Cucerirea Mexicului

În căutarea lui *Homo Mexicanensis*. Cercetare de teren

O aproximare a conceptului de hibridism cultural din
perspectiva unei novice cercetătoare

Hibrid/ (a) Hibrida/ Hibridare/ Hibridație/ Hibriditate/
Hibridism/ Hibridizare culturală

Ce e bricolage-ul?

Înspre o gândire rizomatică

Performerul – Actor sfânt

Identitate în constantă construcție și transformare

Cucerirea antropologică și existențialistă a Teatrelor „Mexicurilor”

O apropiere de Teatrul Postdramatic

Aproximări despre teatralitate și performativitate

**Melo-psihodrama despre „totalul nimicului”, abstracțiune și
existențialism în opera lui Antonin**

Artaud, călător în Mexic

Transdisciplinaritatea. Manifest

Documentarul antropologic HIBRIDOS/HIBRIZI

Laboratorul de creație transdisciplinară HIBRIDOS/

HIBRIZI

Jurnal de România. Raport despre reconectarea la inefabila

matrice a „originii”, reformulări ale unei identități internaționale

pe coordonate naționale

SFÂRȘIT. Îngerul Istoriei

Bibliografie

Reviste, articole și linkuri

ÎNCEPUT

Teza se constituie ca o schiță de manifest artistic, social, cultural, politic, un asamblaj identitar multiplu, compus cu viziunea unei destructurări a patronului educativ, asumat și focalizat dintr-o perspectivă inter-transdisciplinară și geocritică. Acesta este motorul mașinii artei mele teatrale și a celei de „a Fi Persoană în Lume”¹ în timpuri de intensă conștientizare a hibridizării culturale, din perspectiva Performer-ului conștient de statutul său de Actor Social și Politic, militând pentru suveranitatea individului, pentru a ajunge să îmi asum această trans-ipo-teză și multiplele sale traduceri, interpretări: „Je est un autre”/ „Eu e un altul”.² Lucrarea se configurează ca o mărturie despre construcție și deconstrucție identitară, un manifest cu voce în formare despre oameni, arte și educație, memorie, pe scenele liminale ale Lumii și constituie motorul unei cercetări mai ample, care își dorește să identifice și să detalieze– prin filtrul hibridității, percepută ca o confluență de diferențe- teatralități și performativități generate în procesele istorice de colonialitate și postcolonialitate care ocupă diferitele imaginarii și realități pe teritoriul deopotrivă geografic și epistemologic al Statelor Unite Mexicane– unde trăiesc din 2011- și dincolo de vechile și actualele sale frontiere.

Teatrul de Întâlnire pe care doresc să îl practic – în același timp un teatru performatic hibrid – se fondează pe ideea de decolonizare a conceptelor Corp și Memorie și a hibridizării lor: Corp- Memorie, Corpul Memoriei în Corpul individual și colectiv al Istoriei, pe acea împărtășire cu publicurile a diferitelor mecanisme de decolonizare și de creație de empatie și solidaritate.

Argumentul interdisciplinarității

Geocritica³ este o metodă care presupune o poetică a „interacțiunilor dintre spațiul uman și literatură”, o analiză comparată a diferitelor imagini ale unui anumit spațiu (fizic și conceptual în același timp) în operele mai multor scriitori. Prezenta lucrare reprezintă

---

¹ În accepțiunea formulată sintagmei de Alberto Villareal, despre care vorbesc pe parcursul lucrării.

² Rimbaud, Arthur – „Scrisorile clarvăzătorului”, în scrisoarea pentru Paul Demeny din 15 mai 1871: <http://www.wikipoemes.com/poemes/arthur-rimbaud/a-paul-demeny.php>.

³ Westphal, Bertrand – „La Géocritique. Réel, fiction, espace”/ „Geocritica. Real, ficțiune, spațiu”, Ed. Minuit, Paris, 2007.

primul meu pas înspre a construi prin arta mea o memorie despre Celălalt din perspectiva geocritică și, în egală măsură, dorește să inspire forma și fondul unui mic îndreptar de înțelegere a Devenirii.

Teza lucrării (hypo-thesis pentru constructul discursiv):

Principiul Reuniunii contrariilor drept confluență de diferențe (hibriditate) și figura hibridă a Androginului în multiplele sale formulări (mitice, psihanalitice, romantice, postmoderne, etc.) în crearea unei Rizome reale și ideatice a Libertății și Devenirii în Teatrul Lumii, văzut ca un Teatru Magic al Existenței.

Lucrarea vrea să pună accentul pe ceea ce am putea numi o „creație de manifest” prin deconstrucția și reconstrucția diferitelor teatralități, performativități și utopii care se produc prin mișcarea decolonială a Corpului ANDROGIN și HIBRID– subiect al Istoriei, în Teatrul Magic al Existenței. Actorul și potențiala lui trans-teatralitate, ca linii de fugă, luminează noi teritorii de cunoaștere.

PARTEA I

Concepte metodologice

Recunoscând avantajele și generozitățile vizionare ale metafizicii materialiste ale cuplului filosofic Deleuze- Guattari, am îmbrățișat conceptele de asamblaj și rizomă ca fiind instrumentarul ideal pentru deconstrucția și reconstrucția identității și singularității Actantului în Teatrul Lumii/ Teatru Magic al Existenței – un asamblaj de asamblaje –, ghidându-mi *praxis*-ul între „actual” și „virtual”, creându-mi condițiile „posibilității” ca entitate singulară și parte componentă, la nivel *macro*, *meso* și *micro*, a unui Întreg. Orice creație e singulară. Conceptul e o creație filosofică în sine care are singularitatea lui, bucurându-se de o autopoziționare, un caracter autopoetic prin care e recunoscut⁴. Conceptual Celălalt – identificat cu un Obiect special –, devine alt Subiect, căci Eu sunt de asemenea Celălalt pentru el. Celălalt nu e nici Subiect și nici Obiect, ci ceva în mod sensibil distinct, o „uimitoare” lume posibilă, care nu e reală, sau încă nu e, fără a înceta să mai

---

⁴ Deleuze, Gilles și Guattari, Félix – „Que es la filosofía?”/ „Ce e filosofia?”, Ed. Anagrama, 1993, Barcelona, p. 13.

existe. Există și o *via negativa* a Multiplului, care *trebuie făcut*, dar nu adaugând constant o dimensiune superioară, cât, în mod contrar, sustrăgând unicul din multiplicitate, căci doar sustrăgându-l, Unu face parte din multiplu. Deleuze și Guattari numesc acest tip de sistem Rizomă. Îmi asum dorința recunoașterii „posibilității” acestei lucrări de a cartografia rizomatic devenirea unei singularități vocaționale, umane, profesionale, sociale, politice, care să indice o nouă perspectivă, dincolo de punctul zero epistemologic, și care cuprinde în interiorul ei „dezvățarea” lui „Unu care devine Doi”, într-un proces de integrare și dispersie, codificare și decodificare care încearcă să identifice această lucrare cu un punct de plecare pentru o „carte”- mic îndreptar despre devenire pentru tânărul Actant. Actorul pare un Actant conștient și abil în asamblajul de asamblaje ale existenței, care își assemblează „devenirea – lume” prin asumarea acelu „a fi” imperceptibil, asemnificant, trasându-și ruptura, propria linie de fugă, și ducând până la sfârșit „evoluția sa paralelă”, un sfârșit care reîncepe pentru a permite multiplicitatea de transformări. Să nu imiți nimic, să nu produci și reproduci, să nu reprezinți, doar să pictezi Lumea în culorile tale⁵. *Via Negativa* mi se revelează sub forma transcendentă a „conversiei românești” care e momentul din concluzia unui roman în care eroul renunță la lume abandonând imitarea competitivă cu Celălalt și idolatria pentru acesta, eliberându-se de alienarea dorinței mediate a Sinelui, dorința pentru Celălalt. Renunțând la – și astfel negând – divinitatea falsă (transcendența deviată – prima negare a transcendenței verticale), eroul descoperă calea spre autenticitate, unde „autentica conversie dă naștere la o nouă relație cu Ceilalți și cu Sinele”⁶.

Collage-ul operează atât la nivel creativ cât și critic, traducându-se ca o critică a reprezentării normative și a ordinii sociale pe care o susține, sau ca mecanism sau invenție generând „ordini” alternative; astfel demonstrează una dintre cele mai efective strategii de a interoga și expune iluziile reprezentării⁷ și ilustrează „natura intertextuală a oricărui discurs și a oricărei experiențe umane”, promovând prin metoda cut-up-ului o combinație

---

⁵ Ibid., p. 16.

⁶ Girard, René – „Deceit, Desire, and the Novel: Self and Other in Literary Structure”/ „Minciună romantică și adevăr romanesc. Sinele și Celălalt în structura literară”, The John Hopkins University Press, Maryland și Londra, 1965, p. 295.

⁷ Grup Mu - „Collages. Revue d’Esthétique”/ „Colaje. Revista de estetică”, Ed. Union Générale d’Editions, Paris, 1978, p. 34 -35.

de „familiaritate, dislocare, premoniție”⁸. Problema identității este atât de labirintică și radicală, încât doar se poate prezenta în polisemia ei culturală în formă de collage, ca o plurivalentă și multidimensională dramă a vieții umane: fiecare persoană e un caleidoscop volubil de Eu-ri diferite, simbioze între ieri și azi, straniu, familiar și comun, personal, ideal și banal, social și cultural⁹. Conștiința Eului se obține și se cunoaște în Alteritate, prin recunoașterea Celuilalt, căci mult din ceea ce e în afara noastră aparține esenței Eului.¹⁰ Pentru Agamben gestul devine „al treilea gen de acțiune” (nici *poiesis*, nici *praxis*) care rupe falsa alternativă între medii și scopuri și ne prezintă mediile *ca atare*, sustrate atât din ambitusul medialității, cât și din cel al finalității, deschizând dimesiunea etică a existenței; *fantasmata* lui Agamben dorește să exprime acele „multe lucruri care nu se pot spune”, o întrerupere a timpului, a dialecticii, a progresiei, și o stranie și distrugătoare completare a seriei, răscumpărare a timpului, revoluție, înviere a cărnii, om viu, *homo sacer* (blestemat și sfânt în același timp) în adevărata stare de excepție. Collage-ul meu discursiv e un gest *fantasmatic* care se direcționează spre o ontologie modală care nu e logică și dihotomică și care să fie capabilă să genereze stadiul de excepție, mecanismul care articulează ceea ce logica ontologică separă.

Pentru educatorul Paulo Freire, gândirea sa începe practic să existe într-o pedagogie în care efortul totalizator al acelei *praxis* (acțiune și reflecție) umane caută, în interioritatea acesteia, să se re-totalizeze ca „*practică a libertății*”¹¹; o pedagogie în care oprimatul va avea condițiile de a se descoperi și cuceri, în mod reflexiv, ca subiect al propriului destin istoric¹², transgresând dualitatea instalată în interioritatea Ființei, aceea de a Fi și a nu Fi liber, între a fi Unul însuși și a fi dual, între a se dezaliena și a se menține alienat, între a urma prescripțiile impuse sau a avea opțiuni, între a fi Spectator sau Actor în teatrul propriei Existențe, între a acționa sau a avea iluzia (controlată de opresor) că acționează, între „a spune cuvântul său” și a nu avea voce, castrați în puterea noastră de a crea și recrea

---

⁸ Russell, Jamie – „Queer Burroughs”, Ed. Palgrave, New York, 2001, p. 63.

⁹ Tolosana Lisón, Carmelo – „Las mascararas de la identidad: claves antropológicas”/ „Măștile identității: chei antropologice”, Ed. Ariel, Barcelona, 1997, p. 1 - 2.

¹⁰ Ibid., p. 9.

¹¹ Freire, Paulo – „Pedagogia del oprimido/ „Pedagogia Oprimatului”, cu o prefață de Ernani Maria Fiori: „Aprender a decir su palabra. El método de alfabetización del profesor Paulo Freire”/ „A învăța să spui cuvântul tău. Metoda de alfabetizare a profesorului Freire”, ediție incompletă, Santiago de Chile, 1969, p. 6.

¹² Ibid. p. 6.

Lumea¹³. Urmând liniile vizionare ale lui Paulo Freire despre vocația umanistă a educatorului care, inventându-și propriile tehnici pedagogice, redescoperă cu ajutorul lor procesul istoric al aceluși „pentru ce” al constituirii conștiinței umane, „procesul prin care viața se face istorie”, mă împuternicesc să afirm că sunt un educator de vocație umanistă și că proiectul meu doctoral nu e decât un „altfel de” manual de împuternicire pentru „a învăța să îți scrii viața, ca autor și ca martor al propriei istorii, să te biografiezi, existențiezi, istorizezi”¹⁴. Lumea ni se prezintă ca o rizomă de limitări și posibilități, o rețea determinată de circumstanțele milioanei de vieți care ne înconjoară în timpul istoric. Lumea nu mai e o figură a ontologiei, cât a Istoriei. Acțiunea pe care o numim artistică are de-a face cu faptul de a exista în interstițiile dintre semnificațiile relației Ființei cu Lumea: prima fiind posesoare de Infinit și Totalitate și a doua fiind formată ca răspuns la restricțiile și limitele circumstanțelor sale. Protagonistul– Actorul- transformă întrebările sale în medii prin care se mișcă între A Fi/ Ființă și A Deveni/ Devenire. Arta, jocul, filosofia pot fi aceste medii care creează condițiile de „a călători” între a fi și a deveni, medii pentru o călătorie jucăușă, lejeră, inclusiv capricioasă, ca o „re-creație”, atunci când Lumea, și noi, ne re-creăm prin joc. În contextul asumării propriei istoricități tributare „hybris-ului punctului zero”¹⁵ - aceea perspectivă care a presupus adoptarea unui punct de vedere fix și unic al unei viziuni suverane care se află în afara reprezentării, asupra căruia nu e posibil să adopți nici un punct de vedere -, mă simt împuternicită să îmi afirm puterea de a fi propriul meu *Deus absconditus* într-o conexiune cu o scriitură ca un activism politic înspre o reformulare a autonomiei ca persoană în lume și cetățean internațional; aceasta presupune „să fisurezi ceea ce pare neted, (...), să sfidezi limitele a ceea ce e instituit, să construiești alte imaginerii, să sfărâmi ideile cristalizate, să politizezi suferința, să explorezi teritoriile de frontieră, (...), să inventezi alt ordin de vizibilități, să creezi zone de sensibilitate de nebănuț, să semnalezi nuanțe și acte minime ca politici ale diferenței.”¹⁶

---

¹³ Ibid., p. 29.

¹⁴ Ibid., p. 7.

¹⁵ Castro Gómez, Santiago (Instituto Pensar, Universidad Javeriana) – „La Poscolonialidad explicada a los niños”/ „Post-colonialitatea explicată copiilor”, Ed. Universidad del Cauca și Instituto Pensar, Universidad Javeriana), 2005, Bogota, p. 62.

¹⁶ Valeria Flores, în motto la Introducerea „De ce să scrii despre îngrășare?” a cărții „La cerda punk. Ensayos desde un feminismo gordo, lesbiko, antikapitalista y antiespecista”/ „Purceaua punk. Eseuri dinspre un feminism gras, lesbik, antikapitalist și antispeciist” de Constanza Alvarez Castillo, Trio editorial, Valparaiso, septembrie 2014, p. 17.

Înspre un Teatru magic al existenței

Poetul are imaginația și psihologia unui copil, pentru că impresiile lui sunt imediate, oricât de profunde ar fi ideile lui despre Lume, neutilizând descrieri despre aceasta, ci având el însuși o contribuție în creația ei¹⁷, reușind „să creeze armonie din haos”¹⁸, imaginea pe care acesta o creează fiind *sui generis* un detector de absolut. Conceptul de „Actor Total” ar putea fi o traducere, o încarnare a androginului, ființă primordială, în Lumea Teatrului, fiind în strânsă legătură cu *coniunctio/ coincidentia oppositorum* și cu *via negativa*. Pentru a asigura „realitatea” și „durata” unei construcții (creații), se repetă actul divin al construcției exemplare: creația lumilor și a omului. Actorul, un Corp-în-Viață (cum îl numește Eugenio Barba) al conștiinței universale, își primește partitura ritualică și devine Eroul mitic care duce la bun sfârșit ritualul creației, în mărturisirea lui despre existență.

Coincidența (Reuniunea) contrariilor devine „lentila” prin care Cusanus vede devenirea spiritului uman, permițând o viziune asupra Începutului primordial, „lipsit de orice dualitate”. Devenirea (sau „curgerea”) și „exhalația” sunt termenii centrali ai doctrinei cosmologice a lui Heraclit, în viziunea căruia toate lucrurile se nasc din contrarii și totul curge așa cum curge un râu; universul e limitat și nu există decât o singură lume care se naște din foc și se întoarce în foc, la nesfârșit. În toate acestea intervine destinul. Poetul e un „hoț de foc”¹⁹ pentru Rimbaud. Dacă teatrul e „viața la puterea n”, Actorul- Poet e cu siguranță histrionul care poate ține toate paradoxurile în echilibru, mediind cu inspirație mobilizatoare și eficiență între „a fi și a nu fi”, inspirat manipulator al „exhalației” și al „focului veșnic viu” în Teatrul Lumii, un Teatru Magic al Existenței și al Devenirii; acesta e, de asemenea, un mânăitor eficient al firelor arhetipale. Termenul „arhetip” este *imago Dei* în om, Idee, ea însăși neformată, conținută în inteligența divină, Lumea fiind *ad archetypi sui similitudinem factus*, creată după chipul unui arhetip, numită *magnus homo*, *homo maximus* pentru Swedenborg²⁰. Arhetipuri deosebit de atractive pentru instrumentarul decodificator al ființei în relație cu arta actorului sunt *anima*, oglinda, umbra, *persona* și *infans*. *Anima* e „un arhetip natural care subsumează în mod satisfăcător toate enunțurile

¹⁷ Tarkovsky, Andrei – „Sculpting in Time”/ „Sculptând în Timp”, University of Austin Press, 1986, p. 41-42.

¹⁸ Ibid., p. 36, Tarkovsky îl citează aici pe Alexander Block.

¹⁹ Rimbaud, Arthur – „Scrisorile clarvăzătorului”, în scrisoarea pentru Paul Demeny din 15 mai 1871:

<http://www.wikiopemes.com/poemes/arthur-rimbaud/a-paul-demeny.php>

²⁰ Jung, Carl Gustav–„Arhetipurile și inconștientul colectiv”, Ed. Trei, 2003, București, p. 14

inconștientului, ale spiritului primitiv, ale istoriei limbii și religiei”, însuși „*a priori*-ul dispozițiilor, reacțiilor, impulsurilor și a tot ce este spontaneitate psihică”, este „viața care se alimentează din sine însăși, care ne insuflă viață”²¹. Oglinda jungiană ne reflectă cu fidelitate adevăratul chip, pe care nu-l arătam niciodată lumii, ascuns în spatele măștii noastre de actori – *persona*; dincolo de masca- *persona* e oglinda Eului, materialitatea fantasmei incomensurabilului, în timp ce umbra este parte a personalității noastre care vrea să participe la viața întregului, neputând fi îndepărtată prin sofisme și argumente raționale, având rolul dificil și paradoxal de a angaja omul și de a-i arăta neputințele și lipsurile lui ființiale. *Infans* înseamnă ceva ce devine independent²²; mi-a fost „aducător de cultură”²³, s-a identificat cu factorul cultural ajutător de transcendere al unei condiții umane moștenite. Arta teatrală, în tot avântul ei hibrid și extins/ expandat, dilatând și comprimând spațiu și timp, e pierdere și găsim în același timp a ceva ce voi numi „originea neștiută și dreptul de a o renegocia”, în baza conștiinței devenirii tale ca persoană în lume.

Am jucat rolul lui Tiresias, clarvăzătorul mag/ șaman bisexuat – „nebulul satului”-, în colajul teatral-literar „Les Labdacides”/ „Labdacizii”²⁴, compus din texte de Sofocle, Eschil, Bertold Brecht, Henry Bauchau, Yannis Ritsos (C.N.S.A.D., Paris, 2004). Relația scenică dintre Tiresias și Oedip apărea ca un ring al dialecticii, între „a fi și a nu fi” anti-erou și semnatar al propriului destin. Androginul mi s-a înfațișat ca un corespondent al acelui „a fi și a nu fi”, al visării, al contopirii conștientului cu inconștientul, al refacerii legăturii originare dintre *animus* și *anima*, ființa originară bisexuată devenind – așa cum spune Jung-, în cursul dezvoltării culturale, simbolul unității personalității, al sinelui, în care conflictul contrariilor se liniștește, „scopul” îndepărtat al autorealizării ființei umane fiind încă de la început o proiecție a totalității inconștiente, sau, cum completează Delcourt, al reîntregirii imaginii omului etern. Fabricarea unei substanțe (*anima mundi*) sau a unui om (*Deus terrenus*) care să rezolve toate problemele omenești, duce, în interpretare psihologică, la ideea de totalitate, de depășire a unei disocieri, a ceea ce, în limbaj jungian, s-ar traduce prin integrarea distanței dintre conștient și inconștient. Alchimistul, prin a sa artă „spagirică”, distruge și îmbină deopotrivă, sub deviza *solve et coagula* (dizolvă și

---

²¹ Ibid., p. 36 – 37.

²² Ibid., p. 173.

²³ Ibid., p. 174.

²⁴ <https://vimeo.com/184611511>.

reintegreaza), având drept *materia prima* – haosul. Alchimistul în *Theatrum quimicum e Actor* și Magician în același timp. Magicianul – regizor/ autor și auxiliarul său – actorul sunt alchimiștii scenei teatrale și e actorul cel care în mod direct, cu corp și în corp, *solve et coagula* lumea împreună cu spectatorul, într-o „nuntă chimică” a lui Aici și Acum. Magicienii au vrut să dezvolte creatura umană până la substanța unificată (*unitam substantiam*). Mercurius este *prima materia*, omul originar dezvoltat în lumea fizică, și totalitatea restabilită a acestuia, care, în regenerarea sa, a obținut forța superiorului și inferiorului, devenind *matrimonium*, deci *coniunctio*.

Eliade a fost criticat pentru *a*-istoricitate și generalizare neargumentată, așa-numită universalizare, pentru lipsa de dimensiune istorică a structuralismului său, ca și în cazul lui Lévi-Strauss, însă există o ordine „trans-istorică” a paradigmelor literare în care s-ar „încadra” opera lui Eliade, care a susținut pulsația ritualică a călătoriei mele inițiatice. Eliade ne invită la conștientizarea și operarea unui ritual ascuns de inițiere care constituie acel *grund* (fundamentul ultim al lucrurilor- Iluzie și Realitate, Timp și Eternitate) al fiecărei existențe, deschisă ontic către ființă²⁵; sesizează în același timp o multiplicitate de mituri cosmogonice care pentru acesta atestă consangvinitatea lui Dumnezeu și a Diavolului sau Satanei. Conflictele, opozițiile și paradoxurile dintre dumnezei, demoni, puteri contrare, ale luminii sau ale întunericului, din mitologie și religie, scot la iveală elementele comune ale acestora, co-substanțialitatea lor, indiciile provenienței lor comune.

Mică incursiune în antropologie

Inițierea în științele antropologice a venit în întâmpinarea articulării științifice a intuițiilor mele despre Alteritate, antropologia apărându-mi ca știință a Alterității sau știința explorării diversității umane. Conexiunea cu antropologia filosofică s-a realizat întru clarificarea și confirmarea reiterantei întrebări despre „ce ne face umani”, ducând la înțelegerea esenței și perspectivelor omului conceput ca ființă integrală, în permanentă devenire, ca om generic, Om Total²⁶. Anumite elemente conceptuale și metodologice din antropologia socială și culturală s-au încorporat în *telos*-ul meu academic ca

---

²⁵ Culianu, Ioan Petru – „Studii românești I. Fantasmăle nihilismului. Secretul doctorului Eliade”, Ed. Polirom, 2006, p. 229 – 231.

²⁶ Popoveniuc, Bogdan citând din Alfred L. Kroeber - în „Curs de antropologie filosofică (note de curs)”: <https://lectiadefilosofie.wordpress.com/antropologie-filosofica/>.

necesitate de a ști despre om ca purtător și creator de valori culturale, dintr-o perspectivă interdisciplinară. Pentru Dans-Actorul care constituie una din alteritățile mele, obiectivul ultim antropologic este acela de a „descompune” pentru a „recrea”, regăsind astfel unitatea dimensiunilor interioară și exterioară, fizică–mecanică, în încercarea lui de reformulare a funcției ritualice a teatrului și implicit a actului de creație teatrală.

Pentru Eugenio Barba, a face teatru e o activitate în căutarea semnificației²⁷. Prestația unui actor/dansator se desfășoară la mai multe niveluri, ca un organism viu, iar antropologia teatrală este cea care stabilește numitorul comun, „pre-expresiv” al tuturor actorilor-dansatori, punând accentul pe studiul omului care, fizic și mental, își exersează prezența într-o altă paradigmă, diferită de cea a vieții de zi cu zi, în limitele unei tehnici. Perfecționarea actorului/dansatorului în a-și folosi corpul rezidă în demersul lui de a traduce „corpul” prin „el însuși”, potrivit lui Barba, ceea ce indică interesul lui concret de a cunoaște și de a înțelege, pornind de la scindare, pentru a ajunge la o integralitate organică. Calea inculturației (proces de impregnare senzorio-motrică progresivă a comportamentelor cotidiene proprii unei culturi), cât și cea a aculturației (care „stilizează” comportamentul actorului/dansatorului și e o distorsionare a aparenței pentru a o recrea senzorial, mai reală, mai proaspătă, mai surprinzătoare) stimulează nivelul pre-expresiv: „prezența” pregătită de reprezentare. „Prezența” actorului/dansatorului este acea strălucire interioară esențială actului creator care atinge zona „magică” a teatrului. Studiul instrumentarului ritual, până la urmă, nu implică altceva decât a înapoia teatrului vitalitatea și spiritul pe care le-a pierdut într-un anumit moment al istoriei occidentului; zonele „oculte” înspre care se îndreaptă sunt acelea ale inconștientului, și de aceea psihologia joacă un rol vital în teoria și practica teatrală modernă. Publicul trece de la a fi accidental la a fi integral și integrat, în așa fel încât evenimentul însuși ar fi de negândit fără participarea lui activă.

Actorul trebuie să își lărgiască universul perceptiv și să își antreneze mobilitatea fizică pentru a da consistență lumii imaginate, trebuie să prindă curaj (și) să viseze, să fie constructiv, căci el este arhitectul unei lumi pe care trebuie să o consolideze, indiferent de discontinuitățile, suspensiile, suprapunerile, contracțiile și decontractiile timpului fizic; se

---

²⁷ Barba, Eugenio – „The Paper Canoe. A Guide to Theatre Anthropology”/ „O barcă de hârtie. Tratat de Antropologie Teatrală”, ed. Routledge, Londra și New York, 2005, p. 35.

crează într-o devenire, nu reproduce, resimte cu acuitate chiar prezența a ceva ce lipsește. Imaginarul mi se prezintă ca o formă de a integra elementele intelectuale și senzoriale într-o cultură particulară, personalizată.

Concepte de androginie în artele expresive. Cercetare antropologică performativă

În momentul 2009 – 2012 al dezvoltării mele artistice și academice m-am aflat într-o căutare dincolo de aculturația specifică Actorului/ Dansator/ Mim înspre alt tip de metodologie care ar putea să medieze construcția discursului meu despre o nouă perspectivă teatrală și extensia perspectivelor despre teatralitate înspre o trans-teatralitate, un proces prin intermediul căruia subiectul tranzitează simultan prin diferite nivele de realitate, menținându-și verticalitatea cosmică și conștientă, și atingând zona de non-rezistență care îi permite să se contacteze cu „sacru”²⁸.

În diferite momente istorice, Androgenul a apărut în mod repetat, atât în artă cât și în academie, ca o figură destabilizatoare, ca o strategie de evaziune în fața conflictelor sexuale și de gen. Construind Androgenul dinspre literatură în special (Honoré de Balzac, Théophile Gautier, Oscar Wilde, Virginia Woolf) și dinspre antropologie (Ursula Le Guin și Donna Haraway), în cercetarea mea am analizat propunerile „androgine” făcute de artiștii din Merida, Yucatan, Mexic, atât în teatru și dans, cât și în arte vizuale. Plecând de la munca de teren de tip etnografic, m-a interesat să întâlnesc implicațiile acestor conceptualizări particulare despre androginie pentru producția de arte vizuale și producția teatrală de tipuri diferite- prima mea „specialitate”, pe care am sperat să o îmbogățesc cu munca antropologică. În cercetarea antropologică performativă mi-am propus să utilizez diferite filtre conceptuale simbolice, mitologice, poetico-literare, filosofice și teatrale aparținând preponderent spațiului epistemologic european și care promiteau vizionar răsturnarea unei lumi absurde în crearea unui imaginar despre Celălalt în Lumea Nouă (pentru mine), expunând în același timp realități trans-teatrale care versatilizează eficient între sacru și profan pe tărâșul cotidianului.

---

²⁸ Adame, Domingo – „Conocimiento y representación. Un re-aprendizaje hacia la trans-teatralidad”/ „Cunoaștere și reprezentare. O re-învățare înspre trans-teatralitate”, Universidad Veracruzana – Facultatea de Teatru, Xalapa, 2009.

Swedenborg consideră omul în egală măsură „paradis” și „lumea largă”, având în posesie atât lumea spirituală cât și pe cea naturală²⁹. Pentru Blake lumea Imaginației e lumea Eternității. Blake afirma Uniunea sexelor în Om ca și în Dumnezeu, o stare „androgină”. La Swedenborg, văzut în ansamblu, paradisul poate fi un om, „Marele și Divinul Om”³⁰ care încă e un mister pentru lume, aparține inteligenței îngerilor. Androginul „meu”, inspirat de proverbele infernale ale lui Blake și din Orlando de Virginia Woolf, e un altfel de Agesilaus Santander al lui Benjamin (despre care vorbesc în a doua parte a lucrării), anagramându-mi relația rebelă cu dumnezeirea instituționalizată și pregătindu-și devenirea vizionară de Nou Înger al Istoriei.

„Andrógino. joc de 2 en 1”³¹ e prima mea călătorie romantică și (trans)mitică în imaginarul androgin, un poem vizual despre o altă biografie a lui Orlando pe țărmul unei idei. Omul poate să treacă dincolo de oglinda Sinelui și să transcendă fragmentaritatea și dezmembrarea existențială, reasamblându-se și recompunându-se în inocența copiilor, care sunt îngeri reali.

„ROGVAIVideo”³² reprezintă a doua călătorie romantică și (trans)mitică în imaginarul androgin pe țărmul unei idei, un ritual ciclic al devenirii, „o FEMEIEterna reîntoarcere”, un mic exercițiu performativ de reintegrare a curcubeului în simbolismul propriei deveniri, prin descompunerea lui în imagine și Cuvânt, și în egală măsură o explorare a mitului eternei reîntoarceri.

„Ab_cd_clio”³³ e o poveste fragmentată de destin și o încercare a iubirii de a rupe ciclicitatea Timpului, Istoriei și a Morții. Poemul video celebrează transcendența utilizând logistica simbolică și conceptuală a post-modernității, și devine o comunicare dincolo de materialitatea timpului și a prezenței corpului, manipulând în egală măsură, actual și virtual, simbologii care îmi asamblează imaginarul androgin.

---

²⁹ Swedenborg, E. – „Heaven and Hell”/ „Cerul și Iadul”, Nos. 89-90, citat de Schorer, Mark – „Swedenborg and Blake”/ „Swedenborg și Blake”, în „Modern Philology”/ „Filologie modernă”, vol. 36, nr. 2, noiembrie 1938, Ed. The University of Chicago Press, p. 164.

³⁰ Swedenborg, E.– „Heaven and Hell”, p. 59, citat de Schorer, Mark – „Swedenborg and Blake”/ „Swedenborg și Blake”, în „Modern Philology”/ „Filologie modernă”, vol. 36, nr. 2, noiembrie 1938, Ed. The University of Chicago Press, p. 167.

³¹ <https://vimeo.com/183202879>.

³² <https://vimeo.com/43643294>.

³³ <https://www.youtube.com/watch?v=AYR-8F58Ku0>.

„SER”³⁴ este o re-editare personalizată a performativității mele în poemul vizual „Lia Rodrigues por Adrian Cores Del Río”/ „Lia Rodrigues văzută de Adrian Cores Del Río”³⁵ (2014); am vrut să captăm în special curajul exprimării umane în matricea naturii, neliniștea și turmentul uman contrastând cu liniștea naturii, nemișcată în fața histrionismului omului-animal; acesta însă reușește să pătrundă secretul, căci, chiar dacă decăzut, el este totuși un înger și increat.

„Séraphîta” de Balzac e o versiune spiritualistă a mitului literar al androgenului. Séraphîta- Séraphîtus reprezintă reuniunea celor trei modalități ale condiției umane: om, spirit și înger, ultima transformare a omului, călător din sferă în sferă prin metamorfozele succesive ale ființei sale interioare³⁶.

Cu „Portretul lui Dorian Gray” intrăm în mod direct-indirect într-o lume a „heterotopiei” care, spre deosebire de utopie, nu e un „niciunde idealizat”, ci „altă-lume”. Oglinda nu doar că oferă o imagine a sinelui acolo-dincolo, dar și o propedeutică vizuală pentru fabricarea Eului, „le moi”, acea instanță imaginară a alienării.

În prefața propriului roman, „Mademoiselle de Maupin”, Théophile Gautier împărtășește manifestul său „Artă pentru artă”, în care afirmă căutarea Frumuseții prin artă și autonomia artei în fața utilitarismului practicat și impus de capitalismul epocii. Androgenul lui Gautier – în multiplele sale formulări – se naște dintr-o reflecție despre frumusețe pe care vine să o evoce atât ca „frumusețea în sine și dorința în sine”, cât și ca „unitate anterioară realității temporale și istorice”³⁷; în lumea Ideii androgenul său are trăsături masculine cu alură feminină. Gautier reconstituie androgenul grație iubirii umane și lumești, postulând un „al treilea sex lumesc, diferit, care încă nu are nume”.

Virginia Woolf scrie „Orlando” în modul cel mai hibrid și fără precedent: formula unei biografii satirice în care un tânăr aristocrat cu aspirații literare se transformă în femeie, una din nenumăratele transgresiuni ale acestei istorii, având în vedere că acest personaj androgen, posibil primul transgender din istoria literaturii, e straniu de longeviv (1588-

---

³⁴ <https://vimeo.com/95805176>.

³⁵ <https://vimeo.com/tupiornottupi>.

³⁶ Rous Besser, Gretchen – „Review Reviewed Work(s): „L'Image de l'homme intérieur chez Balzac” by Henri Gauthier”/ „Opere revăzute: Imaginea omului interior la Balzac” de Henri Gautier”, în „The French Review”, vol. 59, nr. 6, Special Issue on Québec, mai 1986, Ed. American Association of Teachers of French, p. 981 – 982.

³⁷ Monneyron, Frédéric – „L'Androgyne Romantique. Du Mythe au Mythe Littéraire”/ „Androgenul romantic. De la mit la mit literar”, Ed. Ellug, Grenoble, 1994, p. 104 – 105.

1928, dată care coincide cu publicarea romanului). Poeta/ul, protagonistul romanului, e aceea/la care își scrie istoria, se biografiază. Celălalt personaj principal e Timpul, nu unul obiectiv, „natural”, ci timpul subiectiv, al conștiinței, fie a lui Orlando, fie a autoarei. Woolf ne atrage prin experimentul ei existențial în acceptarea inevitabilului transformării, multiplicității, incluziunii și evoluției.

O altă călătorie în Teatrul Magic al Existenței.

În „The Left Hand of Darkness” Ursula Le Guin realizează cea mai reprezentativă examinare a conceptului de androginie în SF. Le Guin urmărește în acest roman efectul sexului și al genului în cultură și societate, făcând din relația dintre protagonistul Genly I și Estraven - politicianul gethenian hermafrodit care îi oferă încrederea și ajutorul -, oglinda prin care se va revela în mod „fantastic” Sinele holistic.

Prin „Manifest pentru cyborg: Știință, Tehnologie și Socialism. Feminism la sfârșitul secolului XX” Donna Haraway vine să extindă ideea de umanitate, dincolo de ideea om/ uman, propunând cyborg-ul ca model teoretic pentru o umanitate ideală, o trans-umanitate, o figură istorică destabilizatoare, o resursă imaginativă în fața unei gândiri și a unei lumi dihotomizate care exclude și uniformizează femeile, o ficțiune care pretinde să înglobeze realitatea socială și corporală a femeilor ca o formă de a aborda ruptura dualismelor care în cultura științifică actuală se concretizează în discuția despre frontierele dintre uman și animal, uman și mașină, fizic și non-fizic.

Tehnologia e o formă de cunoaștere care recunoaște multiplicitatea interacțiunilor complexe între elemente care prospiciază procese de super-poziționare și articulație între elemente hibride și nu pure³⁸. Vargas Cetina vede tehnologia ca rezultat al relațiilor de putere și formelor de a concepe lumea, existând o „co-determinare între tehnologie și societate”³⁹ și numește „tehnoromantică” acea postură care vede în tehnologie un aliat potențial pentru dezvoltarea capacităților și libertății umane⁴⁰; întru susținerea eficientă a

---

³⁸ Ayora Díaz, Steffan Igor și Vargas Cetina, Gabriela – „Ciencia, tecnología y estética en el contexto socio cultural”/ „Știință, tehnologie și estetică în contextul socio-cultural” – în „Estética y poder en la ciencia y la tecnología. Acercamientos multidisciplinarios”/ „Estetica și putere în știință și tehnologie. Apropieri multidisciplinare”, Ed. Steffan Igor Ayora Díaz și Gabriela Vargas Cetina: Ediciones de la Universidad Autónoma de Yucatan, Merida, Yucatan, Mexic, 2014, p. 16.

³⁹ Freenberg, Andrew – „Between Reason and experience. Essays in Technology and Modernity”/ „Între rațiune și experiență. Eseuri despre tehnologie și modernitate”, Ed. MIT Press, Cambridge, 2010.

⁴⁰ Vargas Cetina, Gabriela – „Tecnocatastrofismo y technoromanticismo. Reflexionando sobre música y creatividad en Yucatan”/ „Tecnocatastrofism și technoromanticism. Reflectând despre muzică și creativitate în Yucatan” – în „Estética y poder en la ciencia y la tecnología. Acercamientos

pulsației mele epistemologice libertare, a acceptat propunerea de a ghida partea antropologică a proiectului meu doctoral între anii 2011 – 2016 și în egală măsură mi-a propus colaborarea cu Corpul Academic „Studiul Practicilor și Reprezentărilor Culturale” din cadrul Facultății de Științe Antropologice (UADY, Merida, Mexic) care oferă prin intermediul Laboratorului de Practici și Reprezentări Senzoriale cursuri de antropologie gastronomică, antropologie a muzicii, antropologie vizuală, antropologie și video și antropologie a simțurilor; aceasta a determinat o rearticulare a cartografiei mele epistemologice prin informație nouă, renovatoare pentru asamblarea viziunii mele despre Lume, și metodologii de decodificare ale semnificației în plan cultural, social și politic, facilitându-mi astfel asumarea inițierii în cercetarea antropologică performativă și convertindu-se într-un proiect antropologic și performativ integral în tematica Hibrizilor (proiect în desfășurare).

Cercetarea s-a configurat în special în rețeaua de arte expresive din orasul Merida, și a încercat să identifice în aceasta reflexul diverselor simbolistici ale androginiei, atunci când aceasta e percepută ca figură istorică destabilizatoare sau e o idee acceptată în mod general de societate. Prima mea colaborare în această cercetare a fost cu Școala Superioară de Arte din Yucatan, departamentul Teatru, cu clasa de licență în Actorie, în cadrul unui atelier de mască ținut de creatoarea scenică Adriana Duch Carvallo. Sub protecția convențională a măștii, studenții au exprimat în improvizațiile lor multiple întrebări despre tabuuri și puncte vulnerabile din societatea meridană, în special despre gen și sexualitate, politică, corupție și educație. A doua colaborare în cercetare a fost cu Compania de Teatru La Rendija. În cadrul proiectului La Rendija Nomada, am realizat un performance – *collage* teatral în tematica androginiei, numit „Andrógino. Juego de 2 en 1”/ „Androgin. Joc de 2 în 1”, o creație colectivă cu doi performeri care propunea performance-ul ca teren de întâlnire cu publicul, ca un gen artistic hibrid unde se întâlnesc, colochează și generează creație, forțe, energii, perspective, idei și dimensiuni diferite. Proiectul propune Androginul ca model/ prototip dramatic pentru Actor/ Mim/ Dansator, într-o aproximare a conceptului de Performer ca „pontifex, făcător de poduri”, în legătură cu interpretul care, cu abilitatea sa creativă, conectează „martorul” cu „ceva”.

---

multidisciplinarios”/ „Estetica și putere în știință și tehnologie. Apropieri multidisciplinare”, Ed. Sfeffan Igor Ayora Díaz și Gabriela Vargas Cetina: Ediciones de la Universidad Autónoma de Yucatan, Merida, Yucatan, Mexic, 2014, p. 50.

PARTEA a II-a

Partea a doua a lucrării reprezintă o altă etapă a călătoriei mele de cunoaștere, de data aceasta o călătorie reală în Teatrul Magic al Existenței văzut ca un Teatru al Lumii, în spațiul Alterității, pe teritoriu mexican. „Homo Mexicanensis” e văzut ca referent ideatic al unei altfel de „androginii”, un *in-between* istoric, care își țese și assemblează istoria colonială și postcolonială. Acest segment al cercetării performative identifică prezența *alter ego* –ului meu - Străinul – în întâlnirea cu Celălalt în rizoma prezentului și reprezintă în egală măsură o capitalizare și o anti-capitalizare a conceptelor și metodologiilor de cercetare asimilate teoretic și practic în timpul șederii mele în Mexic, într-o perspectivă inter-transdisciplinară.

Teatrul Magic al Existenței și Cucerirea Mexicului

Fi-va Homo Mexicanensis „un specimen unic, irepetabil, incomparabil și exportabil”⁴¹? În exercițiul de-mistificării istoriei interpretate în mod majoritar de dominator, mi-am identificat percepția despre Mexic ca o dictatură de paradoxuri – leagăn zmucit de istorie al multor culturi considerate pure și în același timp metisate, hibridizate, unele rezistând globalizării, vorbitoare de nenumărate limbi indigene, într-un proces continuu de deconstrucție și reconstrucție identitară, personală, etnică și națională.

Majoritatea obiectivelor cercetării mele au o semnificație educațională. În explorarea mea paradoxal investigativă - îmbrățișând un fel de beneficiu al îndoielii și înțelepciunea axiomatică a relativității, dar practicând o sensibilitate umanistă- am căutat în mod special și am întâlnit vocea tânărului mexican, căci în tineri pulsează promisiunea unui mâine. Apropierea de Celălalt s-a canalizat de asemenea pe a cunoaște ceva important din istoria sa, cum ar fi „nașterea” sa, originea, creația sa din haosul cuceririlor.

Nu doar că se amestecă, se hibridează conținuturile, dar se hibridează locurile din care enunțăm, se hibridează de asemenea locurile de recepție și apropiere ale spectatorilor, ale lectorilor. Orientarea cercetătorilor din diferite discipline s-a comutat pe întâlnirile

---

⁴¹ Dresser, Denise și Volpi, Jorge - „México. Lo que todo ciudadano quisiera (no) saber de su patria”/ „Mexic. Ceea ce fiecare cetățean ar dori să (nu) știe despre patria sa”, Nuevo Siglo Aguilar, Santillana Ediciones Generales, 2006, p.17.

culturale, în accepțiunea de cultură ca *bricolage*⁴². Hibridizarea/ hibridația/ hibriditatea culturală reprezintă modurile în care anumite forme se separă de practicile existente pentru a se recombina în noi forme și noi practici. Hibridul nu e niciodată ceva indeterminat, pentru că există diferite forme istorice de hibrid⁴³.

Bricolage-ul nu lucrează cu *materia prima*, ci cu lucruri cu care altcineva a mai lucrat, fragmente, bucăți care se relaționează și conțin un reziduu de umanitate; se improvizează cu un ansamblu finit de elemente, punându-se accentul pe relațiile dintre acestea; bricolajul crează o a treia categorie de lucruri, dar nu sincretism. Performerul și al său Corp–Memorie își exercită „capacitatea simbolică” de *bricoleur* într-un context în același timp convențional și non-convențional, într-un non-spațiu, non-loc care încă se poate cartografia și defini. Derrida afirmă că libertatea imaginației consistă exact în aceea că schematizează fără concept, aceasta fiind „o ieșire în afara lumii, înspre un loc care nu e nici un «non-loc/ spațiu», nici «altă» lume, nici o utopie, nici un alibi.”⁴⁴ Cred că aici ar putea cristaliza propunerea mea academică, ca un fel de provocare de practică și reprezentare culturală, în care se „pune în lucru”, se per-formează (pune în formă, în/prin lucru) antropologic despre „totul nimicului”, în scriitură, în același timp literară și academică, și în practică, în creație artistică și pedagogică, cu alibiurile tematice care sunt referințe de cercetare, într-o specie de „reprezentare privilegiată a cuvântului”, desconstruind monumentul totalității umane, unitatea și relativele sale auxiliare: androginul (androginii), hibrizii, Sinele și Celălalt, interculturalitatea, transculturalitatea, etc.. Spațiul performance-ului oferă într-o manieră generoasă și deschisă acest non-spațiu în care Performerul poate îmbrățișa într-un mod hibrid (în formă și fond) statutul de artist transfrontalier.

Actul total – ultimul obiectiv al actorului sfânt – are legătură cu existența vie în posibilitatea sa de a se revela, de a se transcende pe sine, de a explora în ființă pentru a-și găsi propriul adevăr, de a-și smulge masca cotidiană pentru a vedea ce e în spatele ei și de a și-o repune cu deplină conștiință a utilității sale și a ceea ce ascunde. Performerul primește învățătura prin aceea că re-descoperă cunoașterea, și-o reamintește, într-un proces de

---

⁴² Burke, Peter – „Hibridismo Cultural”/ „Hibriditate culturală”, Ed. Akal, Barcelona, 2010, p. 40.

⁴³ Ibid., p. 79.

⁴⁴ Derrida, Jacques – „La escritura y la diferencia”/ „Scriitura și diferența”, eseul „Fuerza y significación”/ „Forță și semnificație”, Ed. Anthropos, Barcelona, 1989, p. 15.

învățare personal, înțelegând că doar prin activitate, muncă, facere se ajunge la cunoaștere; e un rebel care trebuie să o cucerească, chiar dacă e înțeles greșit și se simte un outsider, străin. Pentru Grotowski „performerul e o stare de a fi”⁴⁵, „un pod între martor și ceva. (...) *pontifex*, făcător de poduri.”⁴⁶

Metoda kantoriană de lucru cu Actorul constă în a utiliza „săraca și mica viață individuală” ca *materia prima* pentru spectacolul care se lucrează. Folosirea autobiografiei transformate în imagini teatrale permite viitorului spectator să reviziteze emoțional propria viață. E vorba despre a realiza o ceremonie teatrală în care trecutul resuscitat se întoarce încarnat prin corpul actorului. Atelierul pe care l-am susținut în Guadalajara cu compania Esfera Teatro a avut ca punct de plecare această metodă, compusă și descompusă cu instrumentar antropologic și filosofic prin intermediul unor concepte ca *Homo Mexicanensis*, mexicanitate, identitate/ identități, cetățenie, manifest personal, localizând biografiile participanților în contextul mexican, latinoamerican și internațional (ne-am întrebat în special despre validitatea acestor concepte).

Cucerirea antropologică și existențialistă a Teatrelor „Mexicurilor” constituie un alibi conceptual pentru o călătorie în rizoma hibrid-imaginarului înspre un Teatru Magic al Existenței. Scriitura filosofică și postdramatică dotată de accente anarhiste a lui Alberto Villarreal îmi inspiră manifestul personal care e într-un proces continuu de eterogenitate și apare în momentul prezent ca un *cut-up*, un *collage* esențialist care face vizibilă pulsația acestui manifest sau ceea ce s-ar putea defini, exploata în cuvinte ca manifest artistic și politic, motorul mașinii artei mele teatrale, performativitatea viziunii mele hibridate de existențe și lumi diferite, „reciclajul pentru propriul uz al vechilor utopii” și „consumul dezincriminat de ideologii”⁴⁷, înspre un teatru al devenirii. Eseurile filosofice despre teatru ale autorului și regizorului Alberto Villarreal indică o *via negativa* a unui Teatru al Lumii ca „spațiu de revelare a fisurii”, care nu mai vrea să fie reprezentare a vieții umane, cât condensare, eseu-repetiție și laborator al unor posibilități încă neimaginabile, „unde se

---

⁴⁵ Grotowski, Jerzy- „Hacia un teatro pobre”/ „Spre un teatru sărac”, Ed. Siglo XXI, Mexic, D.F., 1970, p. 78.

⁴⁶ Ibid., p. 79.

⁴⁷ Villarreal, Alberto – textul postdramatic „El Lado B de la Materia”/ „Partea B a Materiei”, care stă la baza spectacolului cu același titlu: <https://www.youtube.com/watch?v=cJ6gHVhlm7M>

convoacă schimbări posibile, unde putem să acționăm idei și să ne transformăm ca Persoane în Lume”⁴⁸.

O apropiere de Teatrul Postdramatic

În timp ce performance-ul poate aborda, arăta, destabiliza și întrerupe performativitatea naționalismului, rasismului, a sexismului sau a discriminării pe bază de vârstă (ageism), nu o face printr-o eficiență directă, nu produce într-un mod primar semnificația politică, cât prin ceea ce Lehmann numește „afformance art”, o artă transgresivă, ca o „întrerupere” poetică a legii și, în consecință, a politicului. Teatrul nu ar fi putut să se întâmple fără actul hibrid prin care individul s-a eliberat de colectiv, înspre necunoscut, aspirând la o posibilitate de negândit și poate nu s-ar fi întâmplat fără curajul de a transgresa frontiere, toate frontierele colectivului.

Aproximări despre teatralitate și performativitate

Am îmbrățișat o viziune despre teatralitate ca „situație în mișcare, redefinită de devenirea practicilor artistice și umane”⁴⁹. Noile scene sociale, culturale și politice au nevoie de noi estetici dinspre care să se articuleze o voce critică, estetici situate la intersecțiile între artă și politică, teatru și arte vizuale, text și corp, prezență și reprezentare, acestea ducând la performance-uri „liminale” (ecou Victor Turner) în care prin acțiune transgresoare se operează în „fisura produsă de criză” în societățile contemporane latino-americe, o criză a reprezentării, a felului în care artiștii răstoarnă diferențele dintre real și simulacru în munca lor.

Melo-psihodrama despre „totalul nimicului”, abstracțiune și existențialism în opera lui Antonin Artaud, călător în Mexic

„Scriitorul – alegorist” Artaud, călător în Mexic, repetă gestul „călătorului–impresionist”, care nu îi percepe pe Ceilalți decât în funcție de propriile necesități, fără ca vreodată să le ridice la înălțimea subiectului. Ideile lui se înscriu în tradiția romantică, anti-

---

⁴⁸ Villarreal, Alberto – „Zece ani în pagini”, Ed. Teatro sin Paredes, Mexic, 2013, p. 152.

⁴⁹ Dieguéz Caballero, Ileana – „Escenarios liminales. Teatralidades, performances y política”/ „Scene liminale.

Teatralități, performance și politică”, Ed. ATUEL, Buenos Aires, 2007, p. 16.

umanitară și antidemocratică, Artaud crezând în diferențele ireductibile între rase (motivul este facultatea europeană) și opunându-se ideii universalității umane; era în contra a orice schimbare care ar merge în sensul unificării⁵⁰.

„Teatrul Cruzimii, al doilea manifest” al lui Artaud dorește să-i vorbească Omului Total, nu omului social sclavizat de legi și malformat de precepte și religii, incluzând nu doar reversul, ci și „inversul” spiritului. Artaud ar fi vrut să se miște în spațiul său performativ spiritul mulțimii și materialitatea unduitoarea a istoriei, trasând linii de forță deasupra cărora ar fi plutit conștiința mică, insurectă și disperată a anumitor indivizi.

Transdisciplinaritatea. Manifest

Dacă „nu demult se proclama moartea omului și sfârșitul istoriei, abordarea transdisciplinară vine să redescopere învierea subiectului și principiul unei noi etape în istoria noastră”, cercetătorii transdisciplinari apărând în Teatrul Lumii – pentru Basarab Nicolescu – ca „revitalizatori ai speranței”⁵¹. Nicolescu a ales forma de expresie umanistă și științifică a manifestului nu pentru a implementa un nou „decalog” sau un remediu miraculos pentru toate relele lumii, cât pentru că forma axiomatică a acestuia – prin extraordinara diversitate culturală, istorică, religioasă și politică – permite o înțelegere intuitivă a incompreensibilului și inaccesibilului în arhivele erudite ale cunoașterii. Scrie manifestul în nume propriu, angajat doar cu propria conștiință, dedicându-l tuturor oamenilor care cred încă, dincolo de orice și contra oricărei dogme și ideologii, într-un „proiect de viitor”⁵².

O expresie vizuală hibridă de inspirație inter- și transdisciplinară este **Documentarul antropologic HIBRIDOS/HIBRIZI** (în prezent în faza de post-producție), o sinteză a documentării video a cercetării mele performative de teren cu diferitele persoane și grupuri sociale, companii teatrale și instituții culturale cu care am lucrat în Mexic, ca profesor și/ sau cercetător, actriță, mim, dansatoare, performer, coordonator de proiecte educative – un montaj video care are filtrul conceptual și metodologic al tezei de doctorat.

---

⁵⁰ Todorov, Tzvetan- „Nosotros y los Otros”/ „Noi și Ceilalți”, Ed. Siglo XXI, Mexic. D.F., 2003, p. 385-386.

⁵¹ Nicolescu, Basarab – „La transdisciplinariedad. Manifiesto”/ „Transdisciplinaritatea (manifest)”, Ed. Multiversidad Mundo Real Edgar Morin A. C., Mexic, 1996, p. 11.

⁵² Ibid., p. 12.

⁵³ <https://vimeo.com/145592376>; <https://vimeo.com/133596773>.

Laboratorul de creație transdisciplinară HIBRIDOS/ HIBRIZI⁵³ e o platformă transdisciplinară de producție de prezență, de confluență de diferențe, de exerciții de libertate pe zidurile conceptuale ale civilizației, o propunere de explorare conștientă și hibridă a aceluși „a Fi Persoană în Lume” în timpurile de schimbare și în schimbarea de timpuri pe care le trăim. Laboratorul e deschis persoanelor de diferite specialități, discipline, vocații și pasiuni, cum sunt: artele spectacolului, artele vizuale (arte plastice și artele noilor medii), muzica, științele antropologice (antropologie socială, istorie, comunicare socială, antropologie teatrală și a performance-ului și antropologie vizuală), științe politice și sociale, filosofie, litere, psihologie, etc., care vor să exploreze în manieră personală și colectivă acest *Time for Revolution* al timpurilor noastre hibride. Se lucrează în sesiuni teoretice pe teme de hibriditate și hibridizare culturală și se explorează distincțiile tematici cu instrumente teatrale (actorie; scriitură dramatică: autobiografie, eseu, cut-up, scriitură automată; mișcare dramatică: pantomimă, dans contact, dans contemporan, elemente de step, stomp, dansuri tradiționale, arte marțiale; maști; manipulare de obiecte) și instrumente vizuale hibride: *collage*, ready-made, artă urbană, graffiti și performance. Sunt invitați în Laboratorul HIBRIDOS/ HIBRIZI să împărtășească și să țină cursuri teoretice și practice experți în diferitele teme și tematici propuse. Se realizează sesiuni de explorare și intervenții de teatru performatic în spațiul public; se conceptualizează și se dezvoltă proiecte sociale. Laboratorul de creație transdisciplinară HIBRIDOS/ HIBRIZI reprezintă un loc de confluență de diferențe, deschis tuturor disciplinelor, un „*laberintorio rizomático*”/ „labirintor rizomatic” care convoacă la „punerea în lucru” („per-forma”) a descentralizării și dez-ierarhizării gândirii și la „producerea” prezenței și empatiei comunității.

Jurnal de România. Raport despre reconectarea la inefabila matrice „originii”, reformulări ale unei identități internaționale pe coordonate naționale

Întoarsă din exilul „critic” de identitate (2016), un interstițiu în care mi-am conștientizat construcția identitară și mecanismul de decolonizare a teritoriului ființial, am împărtășit cu Celălalt (români-conaționali și alți cetățeni europeni) o urgență de a mărturisi,

---

de a crea o conexiune întru empatie și solidaritate cu contondență vizionară cu și pentru Celălalt, Alteritatea mea românească sau multinațională, în interiorul și exteriorul spațiului cultural de origine, urgență care s-a asamblat ca o lupă puternică, deconspirând anumite mecanisme simbolice și teribil de reale ale simulacrului social și politic al istoriei contemporane; am împartășit în egală măsură despre indefinibilul „unhomeliness” și arta medierii. Bhabha dezvoltă noțiunea de *unhomely* (*home/ acasă*) referindu-se la o parte a literaturii postcoloniale care problematizează ideea de un „acasă” stabil și real, insistând pe instabilitatea aceluși „acasă” și a „trecutului”; astfel pune în discuție ideea că locul dintre *heimlich* (*homely*) și *unheimlich* (*unhomely*) este un loc postcolonial, un loc în care unul poate vedea cum identitatea unei persoane e un amestec de ceea ce e nefamiliar sau străin și ceea ce e familiar. Filosofia medierii – Betweenness - ne intermediază conceptual contrariile existențiale și ontologice și acceptarea axiomei conform căreia imediatul nu ni se dăruiește niciodată, pentru că tot timpul este mediat.

SFÂRȘIT. Îngerul Istoriei

Benjamin crede că avem în mână o pârghie neobișnuită – aceea a memoriei, capabilă să rupă continuumul progresului și să salveze prada, captivul, de historicism, fiind un mod de cunoaștere care știe ceea ce știința nici nu bănuiește, știe despre o absență din spatele prezenței prezentului, care e trecutul învinșilor, și nu e o cunoaștere neutră din punct de vedere moral, cât disponibilă să le asculte doleanțele și să le valorizeze și recunoască drepturile⁵⁴. Îngerul Nou, nici om nou, nici non-om, e o figură salvatoare, conducându-l pe Benjamin la renunțarea la reconcilierea imanentă a raționalului și realului, înspre o gândirea „a-dialectică”, neprogresând dialectic spre viitor, dar având fața „întoarsă către trecut”⁵⁵, căci recuză categoria medierii, garantul historicismului și al progresului, o categorie fantasmagorică, așa cum o identifică Îngerul Nou.

Conștiința. Un exil cu multe bagaje. În propria cultură și în cealaltă. A (te) manifesta spre a fi tu creatorul propriei cartografii, a te împuternici să fii propriul tău *deus terrenus* și *deus absconditus*, văzând lumea și intervenind în ea din propriul tău punct zero care e centrul tău vital, în adevărată afirmare a ceea ce ești, esențial, în propria ta existență,

---

⁵⁴ Ibid., p. 11.

⁵⁵ Arendt, Hannah – „Vies politiques”/ „Vieți politice”, Ed. Gallimard, 1974, p. 260.

cu libertatea de a te mișca în rețeaua istoriei cu vocația unui conector, manipulând acel principiu al treicității/ *thirdness*, intermedierea între lumi: eu – persoană – hibrid - punct de fugă mobil între liniile de fugă care îmi conceptualizează imaginarul și realitatea existenței. Eu și Celălalt, noi Îngeri ai Istoriei.

BIBLIOGRAFIE

- Adame, Domingo** – „Conocimiento y representación. Un re-aprendizaje hacia la trans-teatralidad”/ „Cunoaștere și reprezentare. O re-învățare înspre trans-teatralitate”, Universidad Veracruzana – Facultad de Teatro, Xalapa, 2009
- Agamben, Giorgio** – „Kommerell o del gesto”/ „Kommerell sau despre gest” în „La potencia del pensamiento”/ „Puterea gândirii”, Ed. Adriana Hidalgo, Buenos Aires
- Agamben, Giorgio – „Ninfe”, Ed. Bollati Boringhieri, Torino, 2007
- Agamben, Giorgio – „Notas sobre el gesto”/ „Not(i) e despre gest” – în „Medios sin fin”/ „Mijloace fără scop”, Ed. Pre-textos, Valencia, 2001
- Alcántara Mejía, José Ramón** – „Teatralidad y cultura: hacia una est/ética de la representación”/ „Teatralitate și cultură: înspre o est/etică a reprezentării”, Universidad Iberoamericana, Ciudad de Mexico, 2002
- Alicia H. Puleo** – „Dialéctica de la sexualidad. Genero y sexo en la filosofía contemporánea”/ „Dialectica sexualității. Gen și sex în filosofia contemporană”, Colección Feminismos/ Feminisme, Ed. Cátedra, 1992
- Alberto Villarreal** – „Diez años paginados”/ „Zece ani paginați”, Ed. TeatroSinParedes, 2014
- Alvarez Castillo, Constanza** – „La cerda punk. Ensayos desde un feminismo gordo, lesbiko, antikapitalista y antiespecista”/ „Purceaua punk. Eseuri despre un feminism gras, lesbic, anticapitalist și anti-specie”, Trio editorial, Valparaiso, septembrie 2014
- Arendt, Hannah** – „Vies politiques”/ „Vieți politice”, Ed. Gallimard, 1974
- Artaud, Antonin** – „Para acabar con el juicio de Dios”/ „Pentru a pune odată capăt judecății lui Dumnezeu”, Ed. Arsenal, Mexic, 2004
- Artaud, Antonin – „Messages revolutionnaires”/ „Mesaje revoluționare”, Ed. Gallimard, Paris, 1971
- Artaud, A. – „Les Tarahumaras”, Gallimard, Paris, 1974
- Artaud, A. – „Segundo manifiesto del Teatro de la Crueldad”/ „Al Doilea Manifest al Teatrului Cruzimii”, în „El Teatro y su Doble”/ „Teatrul și Dublul sau”, Grupo Editorial Tomo, Mexic, D. F., 2009
- Augé, Marc** – „Los no lugares”. Espacios del anonimato. Una antropología de la Sobremodernidad”/ „Non-locurile. Spații de anonimato. O antropologie a Supramodernității” – „De los lugares a los no lugares”/ „Despre locuri și non-locuri”, Ed. Gedisa, Barcelona, 2000
- Ayora Díaz, Steffan Igor și Vargas Cetina, Gabriela** – „Ciencia, tecnología y estética en el contexto socio cultural”/ „Știință, tehnologie și estetică în contextul socio-cultural” – în „Estética y poder en la ciencia y la tecnología. Acercamientos multidisciplinares”/ „Estetica și putere în știință și tehnologie. Apropieri multidisciplinare”, Ed. Steffan Igor Ayora Díaz și Gabriela Vargas Cetina: Ediciones de la Universidad Autónoma de Yucatan, Merida, Yucatan, Mexic, 2014
- Barba, Eugenio** – „The Paper Canoe. A Guide to Theatre Anthropology”/ „O barcă de hârtie. Tratat de Antropologie Teatrală”, ed. Routledge, Londra și New York, 2005
- Barba, Eugenio - capitolul „Ethos et Rituel”/ „Ethos și Ritual”, în articolul „Le Corps Crédible”/ „Corpul Credibil”, ediția „Spectacles, Histoire, Société”/ „Spectacol, Istorie, Societate” – „Le Corps en Jeu”/ „Corpul în Joc”, CNRS Editions, 2000

- Bachelard, Gastón** - „El agua y los sueños: ensayo sobre la imaginación de la materia”/ „Apa și visele: eseu despre imaginația materiei”, Ed. Fondo de Cultura Económica, Mexic, 1978
- Bakhtin, M. M.** – „Dialogic Imagination. Four Essays”/ „Imaginația dialogică. Patru eseuri”, Ed. University of Texas Press, Austin, 1981
- Baudrillard, Jean** – „El sistema de los objetos”/ „Sistemul obiectelor”, Ed. Siglo XXI, Mexic, DF, 1969
- Béguin, Albert** – „L’âme romantique et le rêve”/ „Suflet romantic și vis”, Paris, Librairie José Corti, 1946.
- Bhabha, Hommi** – „The Location of Culture”/ „Locația Culturii”, Routledge, London and New York, 1994
- Blake, William** – „Le mariage du ciel et de l’enfer”, traducere: André Gide, Ed. Librairie José Corti /Collection Romantique Nr.2, Paris, 1988
- Borges, Jorge Luis** – „Cărțile și Noaptea”, Ed. Junimea, 1988, p. 5.
Borges, Jorge Luis – „Borges y yo”/ „Borges și eu” în „El Hacedor”/ „Făcătorul”, Ed. Emecé, Buenos Aires, 1960
- Burke, Peter** – „Languages and Communities in Early Modern Europe”/ „Limbi și comunitati în modernismul european timpuriu”, Ed. Cambridge University Press, 2004
Burke, Peter – „Cultural Hybridity”/ „Hibriditate culturală”, Ed. Polity Press, Cambridge, 2009
Burke, Peter – „Hibridismo Cultural”/ „Hibriditate culturală”, Ed. Akal, Barcelona, 2010
- Butler, Judith** – „El género en disputa”/ „Genul în dispută”, Ed. Paidós, Barcelona, 2007
- Carnego, Oscar** – „Biodrama. Sobre el teatro de la vida y la vida del teatro”/ „Biodrama. Despre teatrul vieții și viața teatrului”, Ed. University of Kansas, Lawrence, 2005
- Castells, Manuel** – „Communication Power”/ „Puterea comunicării”, Oxford University Press, Oxford și New York, 2009
- Castro Gómez, Santiago** (Instituto Pensar, Universidad Javeriana) – „La Poscolonialidad explicada a los niños”/ „Post-colonialitatea explicată copiilor”, Ed. Universidad del Cauca și Instituto Pensar, Universidad Javeriana), 2005, Bogota
- Cavendish, Richard** – „The Black Arts”/ „Artele negre”, Ed. Tarcher Perigee, 1968
- Chaves, José Ricardo** – „Andróginos. Eros y ocultismo en la literatura romántica”/ „Androgini. Eros și ocultism în literatura romantică”, 2005, UNAM, Ciudad de Mexico
- Culianu, Ioan Petru** – „Studii românești I. Fantasma nihilismului. Secretul doctorului Eliade”, Ed. Polirom, 2006
- Cusanus, Nicolaus** – „Coincidentia oppositorum I. Despre Dumnezeu ascuns. Despre căutarea lui Dumnezeu. Despre Geneză. Neștiutorul despre înțelepciune. Neștiutorul despre Minte”, Ed. Polirom, 2008
- Damon, S. Foster** – „A Blake Dictionary. The Ideas and Symbols of William Blake”/ „Un dicționar despre Blake. Ideile și simbolurile lui William Blake”, Ed. University Press of New England, Hanovra și Londra, 1988
- Delcourt, Marie** – „Hermaphrodite: Myths and Rites of the Bisexual Figure in Classical Antiquity”/ „Hermaphroditus. Mituri și rituri ale bisexualității în antichitatea clasică”, Ed. Studio, Londra, 1961
Delcourt, Marie – „Hermaphroditos. Mituri și rituri ale bisexualității în antichitatea clasică”, Ed. Symposion, 1996
- Deleuze, Gilles și Guattari, Félix** – „Mil mecatas. Capitalismo y esquizofrenia”/ „O mie de platouri. Capitalism și Schizofrenie”, Ed. PRE-TEXTOS, Valencia, 2002

Deleuze, Gilles și Guattari, Félix – „Que es la filosofía?”/ „Ce e filosofia?”, Ed. Anagrama, Barcelona, 1993

Derrida, Jacques – „La escritura y la diferencia”/ „Scriitura și diferența”, eseul „Fuerza y significación”/ „Forță și semnificație”, Ed. Anthropos, Barcelona, 1989

Derrida, Jacques – „Of Grammatology”/ „Gramatologia”, Ed. John Hopkins University Press, Baltimore, 1974

Diegéz Caballero, Ileana – „Escenarios liminales. Teatralidades, performances y política”/ „Scene liminale. Teatralități, performance și politică”, Ed. ATUEL, Buenos Aires, 2007

Doran, Robert – „René Girard’s concept of conversión and the «via negativa»”: Revizitând „Deceit, Desire, and the Novel”/ „Minciună romantică și adevăr românesc” (titlul în română la Ed. Univers, 1972), în „Religion & Literature”/ „Religie & literatură”, vol. 43, nr. 3, toamna 2011, Ed. The University of Notre Dame, Notre Dame, S.U.A

Dresser, Denise și Volpi, Jorge - „México. Lo que todo ciudadano quisiera (no) saber de su patria”/ „Mexic. Ceea ce fiecare cetățean ar dori să (nu) știe despre patria sa”, Nuevo Siglo Aguilar, Santillana Ediciones Generales, 2006

Dumitriu, Anton – „Istoria Logicii, vol. I”, Ed. Tehnică, București, 1993

Dussel, Enrique – „Ética de la liberación”/ „Etica eliberării”, Ed. Trotta, Madrid, 1998

Duvignaud, Jean – „Sociología teatral”, Ed. PUF, Paris, 1965

Eliade, Mircea – „Jurnal 1941 - 1969”, Ed. Humanitas, București

Eliade, Mircea – „Méphistophélès et l’Androgyne”/ „Mefistofel și Androginul”, Ed. Gallimard, Paris

Eliade, Mircea - „Mephistopheles and the Androgyne: Studies in Religious Myth and Symbol”, Ed. Sheed & Ward, New York

Eliade, Mircea – „El mito del eterno retorno. Arquetipos y repetición”/ „Mitul eternei reîntoarceri. Arhetipuri și repetiție”, Ed. Alianza/Emecé, Madrid, 2008

Eliade, Mircea – „The Forbidden Forest”/ „Pădurea interzisă”, trans. Mac Linscott Ricketts and Mary Park Stevenson (Notre Dame, Ind.), Ed. University of Notre Dame Press, 1978

Eliade, Mircea – „A New Humanism”/ „Un Nou Umanism” în „The Quest. History and meaning in Religion”/ „Căutare. Istorie și semnificație în religie”, Ed. University of Chicago Press., Chicago, 1969

Eliade, Mircea – „Ordeal by Labyrinth. Conversations with Claude-Henri Rocquet”/ “Proba Labirintului. Conversatii cu Claude-Henri Rocquet”, Ed. University of Chicago Press., Chicago, 1982

Eliade, Mircea – „Occultism, Witchcraft, and Cultural Fashions”, Ed. University Of Chicago Press, 1978

Esteban, Mari Luz – „Antropología del cuerpo”/ „Antropologia corpului”, Ed. Bellaterra, Spania, 2004

Freire, Paulo – „Pedagogía del oprimido/ „Pedagogia Oprimatului”, cu o prefață de Ernani Maria Fiori: „Aprender a decir su palabra. El método de alfabetización del profesor Paulo Freire”/ „A învăța să spui cuvântul tău. Metoda de alfabetizare a profesorului Freire”, ediție incompletă, Santiago de Chile, 1969

Garcia Canclini, Néstor – „Transforming Modernity: Popular Culture in Mexico”/ „Transformând modernitatea: Cultura populară în Mexic”, Ed. University of Texas Press, Austin, 1993

Gautier, Théophile – „Mademoiselle de Maupin”, Ed. Garnier-Flammarion, Paris, 1966

Gibran, Khalil – „Profetul”, Ed. Mix, 2000, Brașov

- Girard, René** – „Deceit, Desire, and the Novel: Self and Other in Litterary Structure”/ „Minciună romantică și adevăr romanesc. Sinele și Celălalt în structura literară”, The John Hopkins University Press, Maryland și Londra, 1965
- Girardot, Norman** – „Imagination and Meaning: The Scholarly and Literary Worlds of Mircea Eliade”/ „Imaginație și Semnificație: Lumile savant și literare ale lui Mircea Eliade”, Ed. Norman Girardot and Mac Linscott Ricketts, New York: Seabury, 1982
- González, Jorge** – „Cibercultura e iniciación en la investigación”/ „Cibercultura și inițierea în cercetare”, Centro de Investigaciones Interdisciplinarias en Ciencias y Humanidades/ Centrul de Cercetări Interdisciplinare în Științe și Științe umane, Mexic, 2007
- Gomez- Peña, Guillermo și Alcazar, Josefina** – „Mexterminador: antropología inversa de un performancero postmexicano”/ „Mexterminator: antropologia inversă a unui performer postmexican”, Ed. Oceano, 2002
- Grotowski, Jerzy** – „Hacia un teatro pobre”/ „Spre un teatru sărac”, Ed. Siglo XXI, Mexic, D.F., 1970
- Grup Mu - „Collages. Revue d’Esthétique”/ „Colaje. Revista de estetică”, Ed. Union Générale d’Editions, Paris, 1978
- Habermas, Jürgen** – „The Theory of Communicative Action (Vol. 2: „Lifeworld and System, a critique of Functionalist Reason”)/ „Teoria acțiunii comunicante (volumul doi: „Viața lumii și sistemul, o critică a rațiunii funcționaliste””, Ed. Beacon Press, Boston, 1987
- Haraway, Donna** - „Simians, Cyborgs, and Women: The Reinvention of Nature”/ „Primate, cyborgi și femei: Reinvenția naturii”, Ed. Routledge, New York, 1991
- Harding, Sandra** – „Is Science Multicultural? Postcolonialisms, Feminisms, and epistemologies.”/ „Este Știința Multiculturală? Postcolonialism, Feminism și epistemologii”, Ed. Indiana University Press, Bloomington, 1988
- Hegel, G. W. F.** – „Prelegeri de istoria filosofiei”, vol. I, Editura Academiei Române, București, 1963
- Huyssen, Andreas** – „Present Pasts: Urban Palimpsests and the Politics of Memory”/ „Trecuturi prezente: Pergamente urbane și Politica Memoriei”, 2003
- Jung, Carl Gustav – „Arhetipurile și inconștientul colectiv”, Ed. Trei, București, 2003
- Jung, C. G.** – „Mysterium Coniunctionis. Separarea și compunerea contrariilor psihice în alchimie”, Ed. Trei, București, 2003
- Jünger, Ernest** – „Approches, drogues et ivresse”/ „Apropieri, droguri și îmbătare”, Ed. Gallimard (Folio Essais), 1991
- Kantor, Tadeusz** – „A journey through other spaces: essays and manifestos, 1944 – 1990”/ „O călătorie înspre alte spații: eseuri și manifeste 1944-1990”, Ed. și Trad. Michal Kobialka: University of California Press, Berkeley și Los Angeles, 1993
- Kobialka, Michal** – „Spatial Representation: Tadeusz Kantor's Theatre of Found Reality”/ „Reprezentare spațială: Teatrul Realității Găsite la Tadeusz Kantor”, în „Theatre Journal”, vol. 44, nr. 3, octombrie 1992, Ed. The Johns Hopkins University Press
- Kumiega, Jennifer** – „The Theatre of Grotowski”/ „Teatrul lui Grotowsky”, Ed. Methuen, Londra și New York, 1985
- Lavelle, Louis** – „L’erreur de Narcisse”/ „Greșeala lui Narcis”, Ed. Bernard Grasset, Paris, 1939
- Lehmann, Hans-Thies** – „Postdramatic Theatre”/ „Teatrul Postdramatic”, Routledge, U.S.A./ Canada, 2006
- Lévi-Strauss, Claude** – „Antropologie structurală”, Editura Politică, București, 1978

- Lévi-Strauss, Claude – „Anthropologie structurale”/ „Antropologia structurală”, Plon Press, Paris, 1973
- Levi-Strauss, Claude – „El pensamiento salvaje”/ „Gândirea sălbatică”, Ed. Fondo de Cultura Económica, Bogota
- Lévi-Strauss, Claude – „Antropología estructural”/ „Antropologia structurală”, Ed. Paidós, Barcelona, Buenos Aires, Ciudad de Mexico, 1995
- Lienhardt, Godfrey** – „Social anthropology”, Oxford University Press, 1964
- Monneyron, Frédéric** – „L'Androgyne Romantique. Du Mythe au Mythe Littéraire”/ „Androginul romantic. De la mit la mit literar”, Ed. Ellug, Grenoble, 1994
- Morey, Miguel** – „PHILOSOPHIAE DESCONSOLATIO” în „La Persuación y la Retórica” de Carlo Michelstaedter, Ed. Sexto Piso, 2009
- Moura, Jean-Marc** – „L'Europe littéraire et l'Ailleurs”/ „Europa literară și Dincolo de”, Paris, PUF, 1998
- Nicolescu, Basarab** – „La transdisciplinariedad. Manifiesto”/ „Transdisciplinaritatea (manifest)”, Ed. Multiversidad Mundo Real Edgar Morin A. C., Mexic, 1996
- Nietzsche, Friedrich** – „Așa grăit-a Zarathustra”, ed. Antet, Prahova, 2009
- Okakura, Kakuzo** – „The Book of Tea”, Ed. Kodansha International, Tokio, 2005
- Onfray, Michel** – „O contraistorie a filosofiei”, volumul 6, „Radicalitățile existențiale”, ed. Polirom, București, 2011
- Paz, Octavio** – „El Laberinto de la Soledad”/ „Labirintul singurătății”, Ed. Fondo de Cultura Económico, Mexic, 1986
- Pearson, Gay Wendy** – „Postcolonialism/s, Gender/s, Sexuality/ies and the Legacy of The Left Hand of Darkness: Gwyneth Jones's Aleutians Talk Back”/ „Postcolonialism/e, Gen/uri, Sexualitate/i și patrimoniul „Mâinii Stângi a întunericului: Aleutenii lui Gwyneth Jones răspund”, Ed. University of Western Ontario
- Pitol, Sergio** – „De Jane Austen a Virginia Wolf”/ „De la Jane Austin la Virginia Woolf”, ed. Sep/Setentas, Mexic, 1975
- Platon**, „Dialoguri”, Ed. Pentru Literatură Universală, 1968
- Prieto Stambaugh, Antonio** – „Actuaciones de teatralidad y performance”/ „Joc de teatralitate și performance” în „Actualidad de las artes escénicas. Perspectiva latinoamericana”/ „Actualitatea artelor scenice. Perspectiva latinoamericană”, Ed. Domingo Adame, Universidad Veracruzana – Facultad de Teatro, Xalapa
- Ricoeur, Paul** – „Anatomy of Criticism or the Order of Paradigms”/ „Anatomia criticismului sau Ordinea paradigmelor”, în „Centre and Labyrinth: Essays in Honour of Northrop Frye”/ „Centru și Labirint: Eseuri în onoarea lui Northrop Frye”, Ed. Eleanor Cook, Chaviva Hosek, et al., University of Toronto Press, Toronto, 1983
- Ricoeur, Paul – „Teoría de la interpretación. Discurso y excedente de sentido. La metáfora y el símbolo”/ „Teoria interpretării. Discurs și exces de semnificație. Metafora și simbolul”, Siglo Veintiuno Editores, 1998
- Robinson, Henry Crabb** – „Diary, Reminiscences and Correspondence”/ „Jurnal, Reminiscente și Corespondență”
- Rousseau, Signe** – „Food and Social Media. You are what you tweet”/ „Mâncare și rețele sociale. Ești ceea ce pui pe tweeter”, Ed. Altamira, Lanham, 2013
- Russell, Jamie** – „Queer Burroughs”, Ed. Palgrave, New York, 2001
- Sánchez, José Antonio** – „El Teatro en el campo expandido”/ „Teatrul pe teren extins”, Ed. Quaderns portàtils, 2008, Spania
- Shakespeare, William** – „Cum vă place”

Schorer, Mark – „Swedenborg and Blake”/ „Swendenborg și Blake”, în „Modern Philology”/ „Filologie modernă”, vol. 36, nr. 2, noiembrie 1938, Ed. The University of Chicago Press, p. 190.

Sofocle – „Oedip Rege”

Stace, Walter T. – „Mysticism and Philosophy”/ „Misticism și Filosofie”, Ed. Lippincott, Philadelphia, 1960

Scholem, Gershom – „Walter Benjamin und sein Engel”/ „Walter Benjamin și îngerul său”, în „Zur Aktualität Walter Benjamins”, Ed. Suhrkamp, Frankfurt, 1972

Tarkovsky, Andrei – „Sculpting in Time. The great Russian Filmmaker Discusses his Art”/ „Sculptând în Timp. Marele cineast rus discută despre arta sa”, University of Austin Press, 1986

Tiedemann, Rolf – „Dialektik im Stillstand”, Ed. Suhrkamp, Frankfurt, 1983

Todorov, Tzvetan – „Cucerirea Americii. Problema Celuilalt”, Ed. Siglo Veintiuno, Mexic, 2010

Todorov, Tzvetan - „Nosotros y los Otros, Reflexiones sobre la diversidad”/ „Noi și Ceilalți. Reflecții despre diversitate”, Ed. Siglo XXI, Mexic

Tolosana Lisón, Carmelo – „Las mascararas de la identidad: claves antropológicas”/ „Măștile identității: chei antropologice”, Ed. Ariel, Barcelona, 1997

Ulmer, Gregory L. – „The Object of Post-Criticism”/ „Obiectul post-criticizmului” în „The Anti-Aesthetic: Essays on Postmodern Culture”/ „Anti-Esteticul: eseuri despre cultura postmodernă”, Ed. Hal Foster: Bay Press, Seattle, 1983

Villarreal, Alberto - „Diez años paginados”/ „Zece ani în pagini”, Ed. TeatroSinParedes, 2014

Voisin, Marcel – „Le Soleil et la nuit. L'imaginaire dans l'œuvre de Théophile Gautier”/ „Soarele și noaptea. Imaginar în opera lui Théophile Gautier”, Ed. Université Libre de Bruxelles, 1981

Westphal, Bertrand – „La Géocritique. Réel, fiction, espace”/ „Geocritica. Real, ficțiune, spațiu”, Ed. Minuit, Paris, 2007

Wilde, Oscar – „The Picture of Dorian Gray”/ „Portretul lui Dorian Gray”

Woodman, Francesca – „Some Disordered Interior Geometries”, Ed. Francesca Woodman, New York, 1988

Woolf, Virginia – „Jurnalul unei scriitoare”, Ed. Univers, București, 1980

REVISTE, ARTICOLE și LINKURI

Antoaneta Ralian, România Literară – „Virginia Woolf ORLANDO”, nr. 11, 2013:
http://www.romlit.ro/virginia_woolf_orlando

Arias de Reyna, Inés - articolul „Orlando, de Virginia Woolf: obra rompedora del feminismo”/ „Orlando, de Virginia Woolf: opera rupătoare a feminismului”, din 2 iulie 2014:

http://www.fantasymundo.com/articulos/6176/orlando_virginia_woolf_obra_rompedora_feminismo

Akrich, Madeline și Latour, Bruno – „Shaping technology /building society: studies in sociotechnical change”/ „Formând tehnologie/ construind societate: studii despre schimbarea socio-tehnică”, Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 1997

Beca, Carlos Eugenio; Richards, Cecilia; Bianchetti, Lucidio – „Ernani Maria Fiori: un profesor brasileiro en tierras chilenas - testimonios”/ „Ernani Maria Fiori: un profesor brazilian pe pământ chilian - mărturii”, revista Educação & Realidade, vol. 38, nr. 3, iulie-septembrie, 2013, Universidade Federal do Rio Grande do Sul Porto Alegre, Brasil, p. 1024: <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=317228456017>

Benjamin, Walter – „The Author as Producer”/ „Autorul ca Producător”, New Left Review I/ 62, iulie – august, 1970:

<https://es.scribd.com/document/8059339/Walter-Benjamin-the-Author-as-Producer>

Bilaniuk, Laada – „Speaking of «Surzhyk»: Ideologies and Mixed Languages”/ „Vorbind despre «Surzhyk»”, în Harvard Ukrainian Studies, vol. 21, nr. ½, iunie 1997, Ed. Harvard Ukrainian Research Institute:

<https://books.google.ro/books?id=PflvAAAQBAJ&pg=PT53&dq=peter+burke+diglossia&hl=es&sa=X&ved=0ahUKEwj198XJgK7PAhXFuxQKHbvQC90Q6AEIJzAB#v=onepage&q=peter%20burke%20diglossia&f=false>

Burszta, Wojciech – „Reviewed Work(s): Anthropology as Cultural Critique by George E. Marcus and Michael M. J. Fischer”/ „Opere revăzute: «Antropologia ca o critică culturală» de George E. Marcus și Michael M. J. Fischer”, în „Anthropos”, Bd. 83, H. 4./6., Ed. Anthropos Institut, 1988

Caldwell, David & Rea, Paul W. – „Handke’s and Wenders’s Wings of Desire: Transcending Postmodernism”/ „Transcendând Postmodernismul”, The German Quaterly, Vol. 64, nr 1, „Literature and Film”/ „Literatură și Film”, iarna 1991

„Context și acțiune”/ „Contexto y Acción”, despre protestele din Paris, martie, 2016 - Nuit Debout, Paris, martie, 2016 – „În République nimeni nu știe când va veni aprilie.”/ „En République, nadie sabe cuándo llegará abril.”:

<http://nofm-radio.com/2016/04/en-republique-nadie-sabe-cuando-llegara-abril-sobre-las-protestas-en-paris/>

Craft, Christopher – „Come See About Me: Enchantment of the Double in The Picture of Dorian Gray”, Representations, Vol. 91, No. 1 (Summer 2005), University of California Press

Christine Kiebuszinska, „Reviewed Work(s): „A Journey through Other Spaces: Essays and Manifestos, 1944-1990 by Tadeusz Kantor and Michal Kobialka””/ „Opere revăzute: „O călătorie spre alte spații: eseuri și manifeste” de Tadeusz Kantor și Michal Kobialka”, în „Theatre Journal”, vol. 47, nr. 3: „Problems in Feminism”/ „Probleme în feminism”, octombrie 1995, Ed. The Johns Hopkins University Press

Deleuze, Gilles în Conferința „Qu'est-ce que l'acte de création?"/ „Ce e actul de creație?”, în cadrul „Mardis dans la Fondation”/ „Zilele de Marți în Fundație”, FEMIS (Școala Națională Superioară de Meserii ale Imaginii și Sunetului), Paris, 17 martie 1987:

<https://www.youtube.com/watch?v=2OyuMJMrCRw>

Prof. dr. Dumitrescu, Cosmin, Scribd.com – cursul „Heraclit din Efes”:

<https://es.scribd.com/doc/83996260/Heraclit-Din-Efes-Curs>

„**Encyclopedia of Aesthetics**”/ „Enciclopedia Esteticii”, Ed. Michael Kelly, vol. 1, 1998

Enrico - <http://vernissage.tv/2015/03/27/raqs-media-collective-at-muac-mexico-city/>

Felman, Shoshana – „The Originality of Jacques Lacan”/ „Originalitatea lui Jacques Lacan” – din „Poetics Today”/ „Poetica azi”, vol. 2, nr. 1b, iarna 1980 – 1981, Duke University Press

Foucault, Michel – „Different Spaces”/ „Spații diferite”, în „Aesthetics, Method and Epistemology”, Ed. James D. Faubion, vol. 2: „Essential Works of Michel Foucault”/ „Lucrări esențiale ale lui Michel Foucault”, New York, 1998

Freenberg, Andrew – „Between Reason and Experience. Essays in Technology and Modernity”/ „Între rațiune și experiență. Eseuri despre tehnologie și modernitate”, Ed. MIT Press, Cambridge, 2010

Galbreath, Robert – „Holism, Openness, and the Other: Le Guin's Use of the Occult”/ „Holism, Deschidere și Celălalt”, în „Science Fiction Studies”, vol. 7, nr. 1: „Science Fiction on Women, Science Fiction by Women”, martie 1980, Ed. SF-TH Inc

Gómez Peña, Guillermo - La Pocha Nostra - articolul „In defence of performance art”/ „În apărarea artei performance-ului”: <http://www.pochanostra.com/>

Gordon, Lewis R. – „Pentru a nu deveni sclavii cunoașterii altora”, p. 7: https://www.academia.edu/7005793/Manifiesto_de_Transdisciplinaredad?auto=download

Guasch, Anna Maria și Jimenez del Val, Nasheli - în „Revista de Estudios Globales y Arte Contemporanea”/ „Revista de Studii Globale și Artă Contemporană”, Universidad de Barcelona, vol. 2: „Memoria y el Otro. Memorias translocales y transdisciplinarias”/ „Memoria și Celălalt. Memorii translocale și transdisciplinare”, 2014

Dr. Ichim, Ofelia – cercetător la Institutul de Filologie Română „Al. Philippide” din Iași: <https://es.scribd.com/doc/36739979/Noaptea-de-Sanziene>

La Colmena, nr. 56, octombrie – decembrie 2007, U.A.E.M., Toluca: <http://web.uaemex.mx/plin/colmena/Colmena%2056/Aguijon/BS.html>

Latham, Rob – „Collage as Critique and Invention in the Fiction of William S. Burroughs and Kathy Acker”/ „Colajul ca o critică și invenție în ficțiunea lui William S. Burroughs”, în „Journal of the Fantastic in the Arts”/ „Jurnal al fantasticului în arte”, vol. 5, nr. 3 (19), Ediție specială: Premiile câștigătoare ale studenților absolvenți, Ed. International Association for the Fantastic in the Arts

Le Guin, Ursula – „A Non-Euclidean View of California as a Cold Place to Be”/ „O perspectivă non-euclidiană a Californiei ca un Loc Rece în care Să Fii”, Yale Review, nr. 72, 1983

Mascia, Frances E. – „Reviewed Work(s): «Rereading Cultural Anthropology» by George E. Marcus”/ „Opere revăzute: <<Să recitim antropologia culturală>> de George E. Marcus”, în „American Ethnologist”, vol. 22, nr. 2, Ed. Wiley în numele Asociației americane de antropologie, mai 1995

Marina, José Antonio – articolul „Aprender”/ „A învăța”, apărut în publicația La Vanguardia pe 12 aprilie 2008:

<http://www.joseantoniomarina.net/articulo/aprender>

Mota, Thiago – „On Deleuze’s Assamblage Ontology: De Landa’s Deleuze: „History and Science”/ „Despre ontologia asamblajului lui Deleuze: De Landa despre Istorie și Știință la Deleuze”:

http://revistalampejo.apoenafilosofia.org/edicoes/edicao-9/14_Resenha_On_Deleuze_s_Assemblage%20.pdf

Popoveniuc, Bogdan – „Curs de antropologie filosofică (note de curs)”:

<https://lectiadefilosofie.wordpress.com/antropologie-filosofica/>

Prieto Stambaugh, Antonio – recenzie la Dieguéz Caballero, Ileana – „Escenarios liminales. Teatralidades, performance y política”/ „Scene liminale. Teatralități, performance și politică”, 2007:

<http://hemisphericinstitute.org/hemi/es/e-misferica-61/prieto>

Proiectul PAPIIT IG 400813 al Grupului de Cercetare – Acțiune – Interdisciplinară în arte și mediu înconjurător din cadrul studiilor masterale și doctorale ale Facultății de Arte și Design, UNAM, Mexic, – în „Propunerea inițială”:

<https://giaiae.wordpress.com/sobre-el-giai-ae- /proyecto-papiit-ig400813/presentacion/>

Raqs Media Collective – „Esta escrito porque esta escrito”/ „E scris pentru că e scris”, Ed. Centro de Arte Dos de Mayo (CA2M), Museo Universitario de Arte Contemporaneo (MUAC), Fundación PROA, 2014, Ciudad de Mexico

„**Revista de Critica Literaria Latinoamericana**”, anul 23, nr. 46, 1997 , Ed. Centro de Estudios Literarios Antonio Cornejo Polar – CELA

Ríos Valerio, Wendolin – articolul „El actor santo o performer como símbolo”/ „Actorul sfânt sau performerul ca simbol”, Revista La Colmena, nr. 56, Universidad Autónoma de Estado de México, Toluca, 2006

Rimbaud, Arthur – „Scrisorile clarvăzătorului”, în scrisoarea pentru Paul Demeny din 15 mai 1871:

<http://www.wikiopemes.com/poemes/arthur-rimbaud/a-paul-demeny.php>

Robert Park – „Human Migration and the Marginal Man”/ „Migrația umană și omul marginal”, în „The American Journal of Sociology”/ „Jurnalul american de sociologie”, nr. 6, 1928

Ronan, Charles E. – „Observations on the Word Gringo”/ „Observații despre cuvântul Gringo”, în „Arizona and the West”/ „Arizona și Vestul”, vol. 6, nr. 1, primăvara, 1964, Ed. Journal of the Southwest

Roscoe, Will – „Priests of the Goddess: Gender Transgression in Ancient Religion”/ „Preoți ai zeitei: transgresiune de gen în religia antică” – în „History of Religions”/ „Istoria religiilor”, vol. 35, nr. 3, februarie 1996, Ed. The University of Chicago Press

Rous Besser, Gretchen – „Reviewed Work(s): „L'Image de l'homme intérieur chez Balzac” by Henri Gauthier”/ „Opere revăzute: Imaginea omului interior la Balzac” de Henri Gautier”, în „The French Review”, vol. 59, nr. 6, Special Issue on Québec, mai 1986, Ed. American Association of Teachers of French

Roux, Jean-Paul – „Reviewed Work(s): Méphistophélès et l'Androgyne”, „Les Essais CIII by Mircea Eliade”/ „Opere revăzute: Mefistofel și androginul”, „Eseuri CIII” de Mircea Eliade”, în „Revue de l'histoire des religions” / „Revista de istorie a religiilor”, vol. 166, nr. 1, Ed. Armand Colin, 1964, p. 115.

Schechner, Richard – „Essays on performance theory, 1970 - 1976”/ „Eseuri despre teoria performance-ului, 1970-1976”, Drama Book Specialists, 1977

Schorer, Mark – „Swedenborg and Blake”, în „Modern Philology”/ „Filologie modernă”, vol. 36, nr. 2, noiembrie 1938, Ed. The University of Chicago Press

Suvin, Darko – „Parables of De-Alienation: Le Guin's Widdershins Dance”/ „Parabole de dezalienare: Dansul Widdershin al lui Le Guin”, Science Fiction Studies, vol. 2, nr. 3, „The Science Fiction of Ursula K. Le Guin”, noiembrie 1975, Ed. SF-TH Inc.

Symons, Arthur – „The Decadent Movement in Literature”/ „Mișcarea decadentă în Literatură” – în Harper New Monthly Mag., noiembrie 1893

„The Hybrid: A Conversation with Margarita Zires, Raymundo Mier, and Mabel Piccini”, în „The Postmodernism Debate in Latin America”/ **„Dezbaterea despre Postmodernism în America Latină”**, Ed. John Beverly and José Oviedo and Michael Aronna: Duke University Press, Durham și Londra, 1995

„The Nag Hammadi Library in English”/ „Biblioteca Nag Hammadi în engleză”, Ed. James M. Robinson pentru Harper & Row, San Francisco, 1977

Ulmer, Gregory L. – „The Object of Post-Criticism”/ „Obiectul post-criticizării” în „The Anti-Aesthetic: Essays on Postmodern Culture”/ „Anti-Esteticul: eseuri despre cultura postmodernă”, Ed. Hal Foster: Bay Press, Seattle, 1983

Jurnal Oficial al Institutului Național de Limbi Indigene/ Diario Oficial del Instituto Nacional de Lenguas Indígenas, „Variante lingvistice ale Mexicului cu autodenunțurile sale și referințele geostatistice”, din data de 14 ianuarie 2008, p. 39 – 42

Villarreal, Alberto – textul postdramatic: „El Lado B de la Materia”/ „Partea B a Materiei”, care stă la baza spectacolului cu același titlu:

<https://www.youtube.com/watch?v=cJ6gHVhlm7M>

Villalobos, John – „William Blake's „Proverbs of Hell” and the Tradition of Wisdom Literature”/ „Proverbele Iadului” a lui Blake și Tradiția înțelepciunii literaturii”, în „Studies in Philology”/ „Studii în Psihologie”, vol. 87, nr. 2, primăvara 1990, Ed. University of North Carolina Press

Villegas, Juan – „Para la interpretación del teatro como construcción visual”/ „Pentru interpretarea teatrului ca o construcție vizuală”, în Revista GESTOS, Ed. University of California Irvine, 2000

Young, Robert M. – „Science, Ideology & Donna Haraway”, în „Science as Culture”, 15.3, 1992

Ziolkowski, Eric J. – „Between Religion and Literature: Mircea Eliade and Northrop Frye”/ „Între Religie și Literatură: Mircea Eliade și Northrop Frye” - în „The Journal of Religion”/ „Jurnalul de Religie”, vol. 71, nr. 4, octombrie, 1991, Ed. The University of Chicago Press

<http://raqsmediacollective.net/>

<http://jplanque.pagesperso-orange.fr/Infini/Archives/Comedie.htm>

http://www.astrodreamadvisor.com/Pages/blue_over_storm.html

<https://vimeo.com/184611511>

<https://vimeo.com/183202879>

<https://vimeo.com/43643294>

<https://www.youtube.com/watch?v=AYR-8F58Ku0>

<https://vimeo.com/95805176>

<https://vimeo.com/tupiornottupi>

<http://www.telegraph.co.uk/culture/books/8995801/Tilda-Swinton-on-Virginia-Woolfs-Orlando.html>

<http://www.telegraph.co.uk/culture/books/8995801/Tilda-Swinton-on-Virginia-Woolfs-Orlando.html>

<http://www.festivalcervantino.gob.mx/festival/>